

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ЗВІТ

за результатами проведених фокус-груп та глибинних інтерв'ю з суб'єктами ЗЕД «Міжнародна торгівля в умовах війни» в рамках конкурсу грантів для громадських організацій «НАШ КОРДОН в умовах російської агресії проти України» квітень-жовтень 2023 року

Глибинні інтерв'ю та фокус-групи з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності «Міжнародна торгівлі в умовах війни» проводилась в період з квітня по жовтень 2023р. ГО «Агенція Міжнародної співпраці» яка є партнером Інституту економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) у рамках реалізації проекту ІЕД Громадська ініціатива «За прозору та чесну митницю», що фінансується Європейським Союзом, співфінансується МФ «Відродження» та Atlas Network.

Метою дослідження був постійний моніторинг (оцінка поточного стану та зміни) задоволеності представниками бізнесу умовами та якістю державних послуг, отриманих ними від Державної митної служби України при здійсненні експортно-імпорتنих операцій.

Було проведено 2 фокус-групи та 2 етапи глибинних інтерв'ю, в яких взяли участь суб'єкти ЗЕД, брокери, експерти Волинської ТПП, всього 41 учасник.

ПИТАННЯ, ЩО ДОСЛІДЖУВАЛИСЬ:

1. ЩОДО змін, які зазнала експортна/імпортна складова діяльності підприємств протягом останніх двох місяців 2023 року?

- За весь період 80 % опитаних зазначили, що обсяги експорту не зазнали суттєвих змін в порівнянні з минулим роком, 15% зазначили про зменшення, 5% - про збільшення.
- Експортери агропродукції мали стабільний експорт на початку березня і тенденції до збільшення, а з квітня по листопад 2023р. падіння, або взагалі припинення експортної діяльності через заборону імпорту зі сторони Польщі, Словаччини, Угорщини.
- Нових напрямків та країни для експорту не з'явилися, але підприємства зазначили, що зараз проводять активну роботу для відновлення експорту в деякі країни Європи та Азії.
- Експортна складова за видами продукції практично не змінюється. Підприємства працюють в межах погодженого асортименту і можливостей виробництва. Ті хто

планує вихід на інші країни, зазначили, що дещо модифікують продукцію під вимоги клієнта, але ці зміни незначні.

• **Основні проблеми при здійсненні експортних операцій:**

- В загальному учасники опитування зазначали що не мають проблем з експортом
- Виробники та продавці агропродукції мали проблеми, пов'язані із забороною імпорту агропродукції РП, Словаччини, Угорщини, яка продовжує тривати.
- Великі черги на митниці, зі сторони Республіки Польщі, зволікання від польської митниці, додаткові перевірки, недостатня кількість GPS пломб для моніторингу транзитних перевезень.
- Проблеми експортерів товарів продовольчих груп з проходженням процедур ветеринарного контролю на кордоні з РП.
- Волинські сільськогоспвиробники мали ряд нагальних проблемних питань, які потребують саме державного втручання. Це: зменшення собівартості логістики та її оптимізація; активізація роботи переходу Ізов-Грубешів; збільшення пропускної спроможності митного переходу Ягодин-Дорогузьк; наближення інфраструктури контролюючих служб до митних переходів; вирішення питання виробництва та лізингу для придбання вагонів-хоперів під європейський стандарт, а також запровадження окремої реєстрації в системі «Електронна черга перетину кордону» для перевезення с/г продукції автотранспортом.
- Експортери мали проблему неповернення валютної виручки чи контрагенти знаходяться у РБ і чи РФ, проте це питання було врегульовано відповідним урядовим рішенням.
- Значні побоювання (які справдились) підприємств щодо нових вимог і нововведень з 7.11.2023р. у митному законодавстві щодо обов'язкового заїзду на митні термінали, є багато питань з оформлення Т1, обов'язкового пломбування, суб'єкти не дуже добре розуміють механізми сплати гарантій і дозволів.
- Періодичні проблеми з електронною чергою, по оформленню вантажу треба чекати 10-14 днів.

Щодо імпортних операцій підприємств, які ввозять продукцію, сировину чи обладнання, то було зазначено, що з особливих системних проблем підприємства не мають. Великих черг практично не має, перешкод теж. Проте більшість опитаних зазначали, що проблема митної вартості так само продовжує перешкоджати нормальній діяльності.

2. Щодо логістики доставки продукції, сировини чи обладнання для підприємств протягом останніх двох місяців, то в загальному ринок логістики продовжує демонструвати адаптивність до існуючих умов. Проте ряд проблем залишаються, і не вирішуються, бізнес просто навчився з ними «співіснувати».

Основною проблемою є тривале перебування в чергах водіїв в пунктах пропуску, через затримки. Проблема черг циклічна по інтенсивності. Коли не має штучних перепон зі сторони РП, і працює електронна черга, то ситуація відносно стабільна. Щодо електронної черги на митниці, то в різні місяці різний рівень задоволення роботою. Так, в червні-липні більшість респондентів позитивно відмічали її роботу, адже це зручно і заощаджує час очікування. У вересні-жовтні були скарги на електронну чергу, зокрема на довге очікуванням на виїзд 10-14 днів.

З жовтня місяця зросла вартість логістичних послуг, перевізники називають це «сезонним» збільшенням, оскільки збільшується попит на перевезення, в кінці року відбувається закриття валютних контрактів. Крім сезонного зростання на даний час характерне зростання вартості через довге очікування в чергах (одною з складових вартості є заробітна плата водіїв).

3. Щодо послуг відповідних митниць Держмитслужби, то було зазначено наступне:

- **Основна частина користується послугами Волинської митниці, іноді Львівської, Закарпатської.**
- **Підприємства** оцінили діяльність митниці під час воєнного стану як задовільну.

Одні учасники Позитивних змін учасники не зазначили. Інші відзначили розуміння і сприяння в швидкому оформленні зі сторони митних органів.

Більшість підприємств акцентувала увагу, що намагається будувати відносини з митницею суто в правовому полі, питання домовленостей, хабарів йде в минуле. Системних проблем і недоліків при здійсненні митних процедур не зазначено, є проблеми суб'єктивного характеру: як то дуже великі черги, довгий час прийняття рішень. Якість комунікації працівників митниці з бізнесом задовільна.

4. Щодо питання чи стикалося підприємство з перешкодами при проходженні кордону та здійсненні митних процедур з боку суміжних країн при експортно-імпортних операціях, більшість зазначило, що особливих перешкод не мало. Були проблеми, але вони вирішуються. Зараз основною проблемою є обмеження руху зі сторони РП через блокування кордону.

- Жодне з опитаних підприємств не зверталось helpdesk Держмитслужби щодо перешкод при здійсненні митного оформлення з боку суміжних країн.
- Середній час, який займав проходження кордону із суміжною країною при крайній поставці в зоні митного переходу Дорогуськ, за видами продукції, що не потребують ветеринарного контролю складав:
- час очікування у нейтральній зоні до 15 хв
- час очікування перед МПП суміжної країни в середньому 6-12 годин, при імпорті 12 – 48 годин (треба стояти в живій черзі)
- час очікування на МПП суміжної країни 6 - 12 годин
- При поставці товарів, що потребують ветеринарного контролю час перебування на МПП суміжної країни становив в середньому 36-48 годин.